

İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Karşı Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Tutumları İle Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Analizi¹

Ayşe Nur HANEDAR²Mehmet ÖÇALAN³²Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, KIRIKKALE³Kırıkkale Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi Bölümü, KIRIKKALE

Künye: Hanedar, A.N. ve Öçalan, M. (2018).İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Karşı Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Tutumları İle Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Analizi. Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi 3(2): 46-60.

Öz

Araştırmanın amacı beden eğitimi öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı tutumları ile öğretmenlerin tükenmişlik düzeylerinin belirlenerek aralarındaki ilişkinin ortaya çıkarılmasıdır. Araştırmanın çalışma grubunu 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Ankara ili Yenimahalle ilçesi devlet ortaokulu ve liselerinde görev yapan 201 beden eğitimi öğretmeni oluşturmaktadır. Veri toplama araçları olarak, araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu ve İstenmeyen Davranışlara Karşı Tutum Ölçeği, Maslach ve Jackson (1981) tarafından geliştirilen Maslach Tükenmişlik Ölçeği kullanılmıştır. Sonuç olarak öğretmenlerin istenmeyen davranışlara karşı tutumları yaş ve buldukları okuldaki görev yılı değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermiştir. Duygusal tükenmeyle ders yapılan alan, kişisel başarısızlıkla yaş, mesleki kıdem, eğitim durumu, ders yapılan alan ve sınıf mevcudu değişkenlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. İstenmeyen davranışlara karşı öğretmen tutumları ile kişisel başarısızlık alt boyutu arasındaki ilişki -0.25 olarak düşük ve negatif düzeyde bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Beden Eğitimi Öğretmeni, İstenmeyen Öğrenci Davranışı, Tükenmişlik

Orijinal Makale

Yayın Bilgileri

Gönderi Tarihi: 13.05.2018

Kabul Tarihi: 29.05.2018

Yayın Tarihi: 20.06.2018

Sorumlu Yazar

e-mail: hanedarayse21@gmail.com

DOI: 10.31680/gaunjss.423209

The Analysis of the Correlation between the Attitudes of the Physical Education Teachers towards the Behaviors of Students and the Levels of Teachers' Burnout

Abstract

Purpose of study is to reveal relationships between physical education teacher's attitudes towards students' undesired behaviors and teachers' burnout levels. Investigation's sample is 201 physical education teachers working in state secondary and high schools in Yenimahalle, Ankara. Data was collected from demographic information form, Attitudes towards Unwanted Behaviors Scale ($\alpha=0.70$) and Maslach Burnout Scale ($\alpha=0.71$) developed by Maslach and Jackson (1981). Results show that there is significant differences between teachers' attitudes towards students' undesired behaviors and variables of teachers' ages and experiences at school and there is considerable difference between emotional exhaustion and teachers' age, professional seniority, educational level, course area and classroom size. Besides, there is negative correlation between teachers' attitudes towards students' undesired behaviors and personal failure as -0.25.

Keywords: Physical Education Teacher, Burnout, Student's Undesired Behavior,

OriginalArticle

ArticleInfo

Received: 13.05.2018

Accepted: 29.05.2018

Published:20.06.2018

Corresponding Author

e-mail: hanedarayse21@gmail.com

¹Bu çalışma 5. Uluslararası Spor Bilimleri Turizm ve Rekreasyon Öğrenci Kongresinde (07-09 Mayıs, Manisa) poster bildiri olarak sunulmuştur.

Giriş

Sınıf yönetiminin iyi bir şekilde anlaşılması için sınıf kavramını açıklamak gereklidir. Sınıf, aynı gelişim döneminde olup benzer özelliklere sahip olmalarından dolayı bir araya gelen öğrencilerin, önceden belirlenen hedefleri gerçekleştirmesi için eğitimin yapıldığı ortamdır (Özyürek, 2013). Weston (1997)'a göre sınıf yönetimi, hedef ve ders görevlerinin önceden belirlenerek uygulanması ile başarı elde etmek için öğretmenin yetkilerini öğrencilerle demokratik bir şekilde paylaşmasıdır. Öğretmenlerin ders içinde en temel görevi belirlenen amaçlar doğrultusunda istenilen davranışlar elde etmektir. Ancak öğretmen bu görevi yaparken, verdiği ödevleri kontrol etme, ders akışını bozan öğrenciler belirleme, dersi engelleyecek koşulları ortadan kaldırma gibi görevleri de üstlenir (Erden, 2008). Sınıf ortamını bozan ve ders akışını olumsuz yönde etkileyen unsurlardan biri istenmeyen davranışlardır. Bu davranışlar dersi zorlaştırır ve öğrenme ortamını olumsuz etkiler (Özdemir, 2011). Ancak bu davranışlardan bazıları dersin amaçlarına zarar vermeyebilir. Mesela derse fayda sağlıyorsa, izin almadan konuşmak olumsuz bir davranış olarak görülmemelidir (Dolye, 1986). Sınıf ortamındaki her önemsiz hatayı olumsuz davranış olarak değerlendiren öğretmenler, istenmeyen davranışların daha çok meydana gelmesine neden olacaktır. Bu yüzden öğretmen, karşılaştığı davranışlara davranış bilimine hakim olarak tepki vermelidir (Okutan, 2015).

Öğretmen sınıf yönetimini etkili bir şekilde kullanıyor olsa bile bazı öğrenciler derse dikkatini veremez, bazıları ise kendi aralarında konuşabilirler. Bunlara karşı dersi dinlemeyen öğrencilerde olabilir. Bu gibi değişik öğrenci tiplerine sahip bir sınıfta tecrübeli öğretmen bile sınıf yönetiminde güçlük yaşayabilir (Korkmaz, 2011).

İstenmeyen davranışların sebepleri, öğrencilerin özellikleri ve aile ortamından kaynaklanabilir (Yalçınkaya ve Küçükkaragöz, 2006). Bu davranışların sebeplerine baktığımızda, olumsuz davranışlara eğimli olan öğrencileri görmekteyiz. Eğilimi olanlar; iletişim kurmakta zorluk çeken, sosyal becerileri yetersiz, okulu sevmeyen ve uyum sorunları yaşayan öğrencilerdir (Başar, 2001). Akademik başarısı düşük olan öğrencilerde sebeplerdendir. Bu öğrencilerin başarısını arttırmak önemlidir. Çünkü bunlar okulu sevmez ve kötü davranışlar sergiler (Cemaloğlu, 2015). Farklı bir sebep ise, sınıfta yarışma ortamı oluşturarak dengesiz öğrenme durumu oluşturmaktır. Bazı öğrenciler kazanırken bazıları kaybedecektir. Kaybeden öğrencilerde özgüvensizlik, suçluluk, geride kalma ve öfke gibi sonuçlar ortaya çıkar (Sarıtaş, 2000).

Belirtildiği gibi beden eğitimi öğretmenlerinin karşılaştığı en önemli sorunlardan birinin istenmeyen davranışlar olduğu görülmektedir. Ders hedeflerinin gerçekleşmesinde bu davranışlar etkilidir. Bununla beraber öğretmenlerin etkili ders işleyebilmeleri için duygusal, fiziksel ve soysal yönlerden sağlıklı olmaları ve tükenmişlik yaşamamaları da önemlidir. İnsanların yapabileceği işler ile çevre beklentisi arasında oluşan dengesizlik strese neden olur. Stres yaşatan durumlarla baş etmede görülen olumsuzluklar ise tükenmişliği meydana getirir (Freudenberger, 1981). Tükenmişlik; duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve düşük kişisel başarı olarak üç alt boyuttan oluşur (Maslach, ve ark., 2001). Duygusal tükenme, insanlara karşı empatinin azalması, iş stresinin artması ve başarı duygusunun azalması olarak tanımlanmıştır (Özmen, 2001). Duyarsızlaşma, kişinin işten dolayı iletişim kurduğu insanlara ve işine olan soğuk, düşük ve katı tutumlardan dolayı ortaya çıkar (Cordes ve Dougherty, 1993). Kişisel başarısızlık, başaramama korkusu, iş veriminin azalması, moralsizlik, düşük öz saygı ve problemlerle başa çıkamama duygusu gibi belirtileri ifade eder (Hock, 1988). Kişinin beklentileri gerçekleşmesi mümkün durumların üzerindeyse ve buna karşı kişi amaçlarına ulaşmakta ısrarcıysa sorunlar çıkacaktır. Bu durumda insanların kaynakları, yaşam enerjisi ve iş yapma yeteneği tükenecektir (Tümkiye, 1996). Tükenmişlik bazı kişileri bir bütün olarak etkiler, yüz yüze olan iletişimle kendi hayatlarındaki ilişkilerinde olumsuz sonuçlar ortaya çıkarır ve hayatlarına dair olumlu düşünceleri ortadan kaldırır (Özdemir, 2009).

İnsanlar tükenmişlikle baş ederken iki önemli strateji ön plana çıkar. Birincisi, stresle karşılaşıldığında pozitif olarak mücadele gerektiren doğrudan yapılan hareketlerdir. İkincisi ise, yaşanan stresi kabullenip olumsuz durumları bitirmeyi amaçlayan hafifletmeye yönelik teknikler kullanmaktır (Kyriacou, 1987).

Yöntem

Araştırma Deseni ve Modeli

Bu araştırmada ortaokul ve liselerde çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin istenmeyen davranışlara karşı gösterdikleri tutumlar ve mesleki tükenmişlik düzeylerinin ne olduğunu tespit etmek amaçlanmıştır. Bu yüzden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

Araştırma Grubu

Araştırmanın evrenini 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Ankara ili Yenimahalle ilçesi MEB'e bağlı okullarda görev yapan 236 beden eğitimi öğretmeni oluşturmaktadır. Örnekleme ise 201 beden eğitimi öğretmeninden oluşmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Öğretmenlerin kişisel ve mesleki bilgilerini içeren bilgi formu kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından geliştirilen öğretmenlerin hangi tutumları kullandığının tespiti için İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Karşı Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Öğretmenler tarafından en sık kullanılan tutumlar belirlenerek 30 maddelik bir ölçek oluşturulmuştur. Bu maddelerin güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları için uzman görüşüne başvurulmuş ve değerlendirmeler sonucunda ise 22 maddeden oluşan bir ölçek elde edilmiştir. Ölçek geçerliği için KMO değeri 0.50'den büyük ve anlamlılık değeri (p) 0.05'den küçük olan veriler geçerliğe uygun olan verilerdir. Yapılan KMO ve Barlett testi ile faktör analizi sonucunda KMO değeri 0.68, anlamlılık değeri ise 0.05'ten (p=0.000) küçük bulunarak ölçeğin geçerli olduğu kanısına varılmıştır. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmış ve 0.704 olarak bulunmuştur.

Tükenmişlik düzeylerinin belirlenmesi için Ergin (1992)'in geçerlik ve güvenilirlik testlerini yaparak Türkçeye uyarladığı Maslach ve Jackson (1981) tarafından geliştirilen Maslach Tükenmişlik Envanteri (MTE) kullanılmıştır. MTE, duygusal tükenme (9 madde), duyarsızlaşma (5 madde) ve kişisel başarısızlık (8 madde) olmak üzere üç alt boyut ve toplam 22 madde içermektedir. Ölçeğin güvenilirliği için 552 doktor ve hemşireden elde edilen veriler kullanılmıştır. Cronbach Alfa katsayılarına bakıldığında, duygusal tükenme için 0.83, duyarsızlaşma için 0.71 ve kişisel başarıda olan azalma için 0.72 olduğu görülmektedir. Ölçeğin güvenilirliğinin incelenmesi test-tekrar test tekniğiyle de gerçekleştirilmiştir. 5'li likert tipinde yapılandırılmış ölçekte, duygusal tükenme ve duyarsızlaşma alt boyutlarını oluşturan maddeler 0=hiçbir zaman, 1=çok nadir, 2=bazen, 3=çoğu zaman ve 4=her zaman şeklinde puanlanırken kişisel başarı alt boyutunu oluşturan maddeler olumlu ifadeler içerdiği için tersine puanlanarak alt ölçek puanları elde edilmiştir (Ergin, 1992).

Verilerin Analizi

Elde edilen veriler bilgisayarda SPSS for Windows 24.0 istatistik programında analiz edilmiştir. İstenmeyen öğrenci davranışlarına karşı tutumlar ve tükenmişlik düzeylerinin cinsiyet, yaş, medeni durum, mesleki kıdem, eğitim durumu, çalışılan okul türü, ders yapılan alan, sınıf mevcudu ve bulunulan okuldaki görev yılı bakımından anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Verilerin normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Bu değerlendirmede cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, çalışılan okul türü ve ders yapılan alan için t-testi yapılmış anlamlı farklar için ortalamalar karşılaştırılmıştır. Yaş, mesleki kıdem, sınıf mevcudu ve bulunulan okuldaki görev yılı için tek yönlü varyans analizi yapılarak varyansların homojen olmasından dolayı Tukey testi yapılarak farkların hangi gruplar arasında olduğu 0.05 düzeyinde test edilmiştir. İlişkiyi belirlemek için korelasyon analizi yapılarak öğretmen tutumları ile tükenmişlik alt boyutları arasındaki ilişkinin düzeyine bakılmıştır. Anlamlı ilişki 0.01 düzeyinde test edilmiştir.

Bulgular

Tablo 1: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Demografik Özellikleri

Değişken	Gruplar	N	%
Cinsiyet	Kadın	78	38.8
	Erkek	123	61.2
Yaş	26-30	19	9.5
	31-35	25	12.4
	36-40	60	29.9
	41-45	51	25.4
	46 ve üstü	46	22.9
Medeni Durum	Evli	163	81.1
	Bekar	38	18.9
Mesleki Kıdem	1-5 yıl	19	9.5
	6-10 yıl	30	14.9
	11-15 yıl	46	22.9
	16-20 yıl	57	28.4
	21 yıl ve üstü	49	24.4
Eğitim Durumu	Lisans	179	89.1
	Yüksek Lisans	22	10.9
Okul Türü	Ortaokul	90	44.8
	Lise	111	55.2
Ders Yapılan Alan	Okul Bahçesi	96	47.8
	Spor Salonu	105	52.2
Sınıf Mevcudu	20 ve altı	12	6.0
	21-25	26	12.9
	26-30	87	43.3
	31 ve üstü	76	37.8
Bulunulan Okuldaki Görev Yılı	1-5 yıl	128	63.7
	6-10 yıl	49	24.4
	11-15 yıl	14	7.0
	16 ve üstü yıl	10	5.0

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmenlerinin; cinsiyetleri 123'ü erkek, 78'i kadın olduğu görülmektedir. 19'u 26-30, 25'i 31-35, 60'ı 36-40, 51'i 41-45, 46'sı 46 ve üstü yaşa sahip olduğu görülmektedir. 163'ü evli, 38'ibekarlardan oluştuğu görülmektedir. 19'u 1-5 yıl kıdemi, 30'u 6-10 yıl kıdemi, 46'sı 11-15 yıl kıdemi, 57'si 16-20 yıl kıdemi, 49'u 21 yıl ve üzeri kıdeme sahip olduğu görülmektedir. 179'u lisans, 22'si yüksek lisans eğitimi alındığı görülmektedir. 90'ortaokul, 111'i lisede görev yapıldığı görülmektedir. 96'sı okul bahçesinde, 105'i spor salonunda ders yaptığı görülmektedir. 12'si 20 ve altı, 26'sı 21-25, 87'si 26-30, 76'sı 31 ve üstü sınıf mevcudu bulunan sınıflarda ders verildiği görülmektedir. 128'inin 1-5 yıl, 49'unun 6-10 yıl, 14 'ünün 11-15 yıl, 10'unun 16 yıl ve üstü buldukları okulda okuldaki görev süresine sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 2: Öğretmenlerin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Karşı Tutumlarının Cinsiyet, Medeni Durum, Eğitim Durumu, Okul Türü Ve Ders Yapılan Alan Değişkenlerine Göre Karşılaştırılması

Değişken	Gruplar	N	\bar{X}	s.s.	s.d	t	p
Cinsiyet	Kadın	78	2.58	.312	199	1.253	.212
	Erkek	123	2.62	.320			
Medeni Durum	Evli	163	2.61	.298	199	.696	.487
	Bekar	38	2.57	.395			
Eğitim Durumu	Lisans	179	2.59	.312	199	-1.246	.214
	Yüksek Lisans	22	2.68	.359			
Okul Türü	Ortaokul	90	2.63	.314	199	1.197	.233
	Lise	111	2.57	.320			
Ders Yapılan Alan	Okul Bahçesi	96	2.60	.335	199	-.151	.880
	Spor Salonu	105	2.60	.303			

Tablo 2'de, istenmeyen davranışlara karşı tutumlar ile değişkenler arasında yapılan t-testi sonucunda ortalamalar arasında anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 3: Öğretmenlerin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Karşı Tutumlarının Yaş, Mesleki Kıdem, Sınıf Mevcudu Ve Buldukları Okuldaki Görev Yılı Değişkenlerine Göre Karşılaştırılması

Değişken	Gruplar	N	s.s.	\bar{X}	p	Farklar
Yaş	26-30 yaş	19	.358	2.60	.043	*31-35 ile 46 ve üstü,
	31-35 yaş	25	.347	2.51		*36-40 ile 46 ve üstü,
	36-40 yaş	60	.308	2.57		*41-45 ile 46 ve üstü
	41-45 yaş	51	.273	2.57		arasındaki farklar
	46 ve üstü yaş	46	.322	2.72		anlamalı
Mesleki Kıdem	1-5 yıl	19	.363	2.48	.056	Gruplar arası anlamlı fark yok
	6-10 yıl	30	.362	2.66		
	11-15 yıl	46	.312	2.53		
	16-20 yıl	57	.268	2.60		
	21 ve üstü yıl	49	.313	2.68		
Sınıf Mevcudu	20 ve altı	12	.399	2.63	.463	Gruplar arası anlamlı fark yok
	21-25	26	.276	2.68		
	26-30	8	.307	2.57		
	31 ve üstü	76	.329	2.60		
Buldukları Okuldaki Görev Yılı	1-5 yıl	128	.302	2.57	.014	*1-5 ile 16 ve üstü,
	6-10 yıl	49	.342	2.64		*11-15 ile 16 ve üstü
	11-15 yıl	14	.280	2.49		arasındaki farklar
	16 ve üstü yıl	10	.312	2.86		anlamalı

Tablo 3 incelendiğinde, istenmeyen davranışlara karşı tutumlar ile değişkenler arasında yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda değişkenler arasında anlamlı farklılık olduğu ($p=.043<0.05$, $p=.014<0.05$) ve farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Tukey analizi sonuçları görülmektedir.

Yaş değişkenine bakıldığında, 31-35 yaş grubundaki öğretmenlerin ortalaması ($\bar{X}=2.51$), 46 ve üstü yaş grubundaki öğretmenlerden ($\bar{X}=2.72$) daha az, 36-40 yaş grubundaki öğretmenler ($\bar{X}=2.57$), 46 ve üstü yaş grubundaki öğretmenlerden ($\bar{X}=2.72$) daha az ve 41-45 yaş grubundaki öğretmenler ($\bar{X}=2.57$), 46 ve üstü yaş grubundaki öğretmenlerden ($\bar{X}=2.72$) daha az bu tutumları kullandıkları görülmüştür.

Bulunulan okuldaki görev yılı değişkenine bakıldığında, 1-5 yıl görev yılı grubundaki öğretmenler ($\bar{X}=2.57$), 16 ve üstü görev yılı grubundaki öğretmenlerden ($\bar{X}=2.86$) daha az, 11-15 görev yılı grubundaki öğretmenler ($\bar{X}=2.49$), 16 ve üstü görev yılı grubundaki öğretmenlerden ($\bar{X}=2.86$) daha az bu tutumları kullandıkları görülmüştür.

Tablo 4: Tükenmişlik Alt Boyutlarının Cinsiyet, Medeni Durum, Eğitim Durumu, Okul Türü ve Ders Yapılan Alan Değişkenlerine Göre Karşılaştırılması

Değişken	Alt Boyut	Gruplar	N	\bar{X}	s.s.	s.d	t	p
Cinsiyet	Duygusal Tükenme	Kadın	78	1.73	.472	199	.611	.542
		Erkek	123	1.69	.499			
	Duyarsızlık	Kadın	78	1.40	.361	199	-.222	.824
		Erkek	123	1.41	.461			
	Kişisel Başarısızlık	Kadın	78	2.13	.613	199	1.383	.168
		Erkek	123	2.02	.512			
Medeni Durum	Duygusal Tükenme	Evli	163	1.69	.479	199	-.724	.470
		Bekar	38	1.76	.527			
	Duyarsızlık	Evli	163	1.39	.418	199	-.842	.401
		Bekar	38	1.46	.448			
	Kişisel Başarısızlık	Evli	163	2.07	.561	199	.235	.815
		Bekar	38	2.04	.532			
Eğitim Durumu	Duygusal Tükenme	Lisans	179	1.70	.473	199	-.315	.753
		Yüksek Lisans	22	1.74	.606			
	Duyarsızlık	Lisans	179	1.41	.411	199	.340	.734
		Yüksek Lisans	22	1.38	.527			
	Kişisel Başarısızlık	Lisans	179	2.09	.550	199	2.002	.047
		Yüksek Lisans	22	1.84	.554			
Okul Türü	Duygusal Tükenme	Ortaokul	90	1.70	.527	199	-.170	.865
		Lise	111	1.71	.456			
	Duyarsızlık	Ortaokul	90	1.44	.384	199	.874	.383
		Lise	111	1.38	.454			
	Kişisel Başarısızlık	Ortaokul	90	2.13	.613	199	1.434	.153
		Lise	111	2.01	.499			
Ders Yapılan Alan	Duygusal Tükenme	Okul Bahçesi	96	1.80	.492	199	2.686	.008
		Spor Salonu	105	1.62	.469			
	Duyarsızlık	Okul Bahçesi	96	1.45	.420	199	1.249	.213
		Spor Salonu	105	1.37	.426			
	Kişisel Başarısızlık	Okul Bahçesi	96	2.19	.564	199	3.102	.002
		Spor Salonu	105	1.95	.523			

Tablo 4'te, tükenmişlik alt boyutları ile değişkenler arasında yapılan t-testi sonucu görülmektedir. Eğitim durumu ile kişisel başarısızlık alt boyutu arasında anlamlı farklılık görülmektedir ($p=.047<0.05$). Lisans yapan öğretmenler ($\bar{X}=2.09$), yüksek lisans yapan öğretmenlerden ($\bar{X}=1.84$) daha fazla kişisel başarısızlık yaşamaktadırlar. Ders yapılan alan ile duygusal tükenme ve kişisel başarısızlık alt boyutları arasında anlamlı farklılık görülmektedir ($p=.008<0.05$, $p=.002<0.05$). Duygusal tükenme alt boyutunda okul bahçesinde ders yapan öğretmenler ($\bar{X}=1.80$), spor salonunda ders yapan öğretmenlerden ($\bar{X}=1.62$) daha fazla duygusal tükendikleri görülmektedir. Kişisel başarısızlık alt boyutunda okul bahçesinde ders yapan öğretmenler ($\bar{X}=2.19$), spor salonunda ders yapan öğretmenlerden ($\bar{X}=1.95$) daha fazla kişisel başarısızlık yaşamaktadırlar.

Tablo 5: Tükenmişlik Alt Boyutlarının Yaş Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Değişken	Alt Boyut	Gruplar	N	s.s.	\bar{X}	p	Farklar
Yaş	Duygusal Tükenme	26-30 yaş	19	.465	1.59	.537	Gruplar arası anlamlı fark yok
		31-35 yaş	25	.538	1.84		
		36-40 yaş	60	.472	1.71		
		41-45 yaş	51	.471	1.69		
		46 ve üstü yaş	46	.512	1.69		
Duyarsızlaşma		26-30 yaş	19	.389	1.52	.341	Gruplar arası anlamlı fark yok
		31-35 yaş	25	.387	1.51		
		36-40 yaş	60	.444	1.40		
		41-45 yaş	51	.456	1.40		
		46 ve üstü yaş	46	.386	1.33		
Kişisel Başarısızlık		26-30 yaş	19	.831	2.23	.004	36-40 ile 46 ve üstü arasındaki fark anlamlı
		31-35 yaş	25	.438	2.15		
		36-40 yaş	60	.562	2.21		
		41-45 yaş	51	.424	2.00		
		46 ve üstü yaş	46	.519	1.83		

Tablo 5 incelendiğinde, yaş ile tükenmişlik alt boyutları arasında yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda, kişisel başarısızlık alt boyutunda anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır ($p=.004<0.05$). Farkın hangi kıdem gruplarında olduğunu belirlemek için yapılan Tukey analizi sonuçlarına göre, 36-40 yaş grubundaki öğretmenler ($\bar{X}=2.21$), 46 ve üstü yaş grubundaki öğretmenlerden ($\bar{X}=1.83$) daha fazla kişisel başarısızlık yaşamaktadırlar.

Tablo 6: Tükenmişlik Alt Boyutlarının Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Değişken	Alt Boyut	Gruplar	N	s.s.	\bar{X}	p	Farklar
Mesleki Kıdem	Duygusal Tükenme	1-5 yıl	19	.412	1.66	.935	Gruplar arası anlamlı fark yok
		6-10 yıl	30	.536	1.78		
		11-15 yıl	46	.543	1.69		
		16-20 yıl	57	.448	1.70		
		21 ve üstü yıl	49	.490	1.70		
Duyarsızlık		1-5 yıl	19	.408	1.55	.173	Gruplar arası anlamlı fark yok
		6-10 yıl	30	.491	1.52		
		11-15 yıl	46	.391	1.33		
		16-20 yıl	57	.379	1.40		

		21 ve üstü yıl	49	.454	1.36		
Kişisel Başarısızlık	1-5 yıl	19	.758	2.28	.008	*1-5 ile 21 ve üstü *11-15 ile 21 ve üstü arasındaki fark anlamlı	
	6-10 yıl	30	.520	2.09			
	11-15 yıl	46	.508	2.19			
	16-20 yıl	57	.538	2.07			
	21 ve üstü yıl	49	.486	1.84			

Tablo 6'da tek yönlü varyans analizi sonucuna bakıldığında, mesleki kıdem ile kişisel başarısızlık alt boyutunda anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır ($p=.008<0.05$). Farkın hangi kıdem gruplarında olduğunu belirlemek için yapılan Tukey analizi sonuçlarına göre, 1-5 yıla sahip öğretmenler ($\bar{X}=2.28$), 21 ve üstü yıla sahip öğretmenlerden ($\bar{X}=1.84$), 11-15 yıla sahip öğretmenler ($\bar{X}=2.19$), 21 ve üstü yıla sahip öğretmenlerden ($\bar{X}=1.84$)daha fazla kişisel başarısızlık yaşamaktadırlar.

Tablo 7: Tükenmişlik Alt Boyutlarının Sınıf Mevcudu Değişkenine Göre Karşılaştırılması

		Alt Boyut	Gruplar	N	s.s.	\bar{X}	p	Farklar
Sınıf Mevcudu	Duygusal Tükenme		20 ve altı	12	.615	1.90	.085	Gruplar arası anlamlı fark yok
			21-25	26	.468	1.64		
			26-30	87	.439	1.63		
			31 ve üstü	76	.513	1.79		
	Duyarsızlaşma		20 ve altı	12	.352	1.65	.230	Gruplar arası anlamlı fark yok
			21-25	26	.396	1.36		
			26-30	87	.447	1.40		
			31 ve üstü	76	.412	1.39		
	Kişisel Başarısızlık		20 ve altı	12	.691	2.32	.018	*20 ve altı ile 21-25 *20 ve altı ile 26-30 *26-30 ile 31 ve üstü arasındaki farklar anlamlı
			21-25	26	.632	1.94		
			26-30	87	.475	1.96		
			31 ve üstü	76	.563	2.18		

Tablo 7'de tek yönlü varyans analizi sonucuna bakıldığında, sınıf mevcudu ile kişisel başarısızlık alt boyutunda anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır ($p=.018<0.05$). Farkın hangi gruplarda olduğunu belirlemek için yapılan Tukey analizi sonuçlarına göre, 20 ve altı sınıf mevcudunda ders yapan öğretmenler ($\bar{X}=2.32$), 21-25 sınıf mevcudunda ders yapan öğretmenlerden ($\bar{X}=1.94$), 20 ve altı sınıf mevcudunda ders yapan öğretmenler ($\bar{X}=2.32$), 26-30 sınıf mevcudunda ders yapan öğretmenlerden

($\bar{X}=1.96$), 31 ve üstü sınıf mevcudunda ders yapan öğretmenler($\bar{X}=2.18$), 26-30 sınıf mevcudunda ders yapan öğretmenlerden ($\bar{X}=1.96$) daha çok kişisel başarısızlık yaşadıkları görülmektedir.

Tablo 8: Tükenmişlik Alt Boyutlarının Bulunulan Okuldaki Görev Yılı Değişkenine Göre Karşılaştırılması

	Alt Boyut	Gruplar	N	s.s.	\bar{X}	p	Farklar
Bulunulan Okuldaki Görev Yılı	Duygusal Tükenme	1-5 yıl	128	.526	1.66	.348	Gruplar arası anlamlı fark yok
		6-10 yıl	49	.411	1.78		
		11-15 yıl	14	.403	1.69		
		16 ve üstü yıl	10	.403	1.70		
	Duyarsızlaşma	1-5 yıl	128	.393	1.43	.522	Gruplar arası anlamlı fark yok
		6-10 yıl	49	.441	1.34		
		11-15 yıl	14	.354	1.38		
		16 ve üstü yıl	10	.743	1.52		
	Kişisel Başarısızlık	1-5 yıl	128	.561	2.09	.221	Gruplar arası anlamlı fark yok
		6-10 yıl	49	.591	2.09		
		11-15 yıl	14	.562	1.94		
		16 ve üstü yıl	10	.554	1.75		

Tablo 8'de tükenmişlik alt boyutları ile değişkenler arasında yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda ortalamalar arasında anlamlı farklılık görülmemektedir.

Tablo 9: İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Karşı Öğretmen Tutumları ve Tükenmişlik

		Duygusal tükenme	Duyarsızlaşma	Kişisel Başarısızlık
İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Karşı Tutumlar	Pearson Korelasyon (r)	.171	.102	-.256**
	Sig. (2-tailed) (p)	.015	.148	.000
	N	201	201	201

Tablo 9'da İstenmeyen davranışlarına karşı tutumlar ile tükenmişlik düzeyleri Arasındaki İlişkiyi Gösteren Korelasyon sonucunda aralarındaki ilişkinin anlamlı olduğu ve korelasyon puanının ise -0.25 ($p=.000<0.01$) olduğu görülmektedir.

Araştırmada korelasyon aralıklarının yorumlamasında; 0,70- 1,00 aralığı yüksek; 0,70-0,30 aralığı orta ve 0,30-0,00 aralığı ise düşük düzey olduğu dikkate

alınmıştır (Yıldırım, 2016). Verilere bakıldığında istenmeyen davranışlara karşı tutumlar ile kişisel başarısızlık arasındaki ilişkinin düşük ve negatif olduğu görülmektedir.

Tartışma ve Sonuç

Araştırmamızda istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı öğretmen tutumlarının değişkenler bakımından incelenmesiyle elde edilen bulgulara bakıldığında; cinsiyete göre anlamlı farklılık bulunmamıştır. Literatüre bakıldığında Sakallıoğlu (2014)'nin çalışması araştırmamızla benzerlik göstermektedir. Araştırmamızın sonuçlarında, medeni durum, mesleki kıdem, eğitim durumu, ders yapılan alana bakıldığında yine anlamlı fark bulunmamıştır. Sakallıoğlu (2014) da yaptığı çalışmasında mesleki kıdem ve sınıf mevcudu değişkenleri ile istenmeyen davranışlara olan tutumlar arasında anlamlı fark bulamamıştır. Yaşa göre; 31-35 ile 46 ve üstü, 36-40 ile 46 ve üstü, 41-45 ile 46 ve üstü grupları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Son olarak öğretmenlerin buldukları okuldaki görev yılına göre 1-5 yıl ile 16 ve üstü yıl ve 11-15 yıl ile 16 ve üstü yıl görev yılı grupları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Öğretmenlerin buldukları okuldaki görev yılları ve yaşları arttıkça istenmeyen davranışlara karşı tutumları daha fazla kullandıkları görülmektedir.

Öğretmenlerin tükenmişlik düzeylerinin değişkenler bakımından incelenmesiyle elde edilen bulgulara bakıldığında; cinsiyete göre anlamlı fark bulunmamıştır. Literatüre bakıldığında benzer çalışmaların olduğu görülmektedir. Yılmaz (2013), Gögercin (2017), Yıldırım (2016), Koralay (2014)'in tükenmişlik düzeylerini konu aldıkları çalışmalarında tükenmişlik ile cinsiyet arasında anlamlı fark bulamamışlardır. Yaş değişkenine göre sadece kişisel başarısızlık alt boyutunda 36-40 yaşa sahip öğretmenler, 46 ve üstü yaşa sahip öğretmenlerden daha yüksek puan alarak anlamlı olarak farklılaşmıştır. 36-40 yaşa sahip öğretmenlerin daha fazla tükenmişlik yaşaması az tecrübelerinin olmasından kaynaklanıyor olabilir. Araştırmamıza benzerlik gösteren Çintiriz (2016) tarafından yapılan çalışmada 31-40 yaşa sahip öğretmenlerin kişisel başarısızlık puanları 41-50 ile 51 ve üstü yaşa sahip öğretmenlerden yüksek çıkarak yaş azaldıkça kişisel başarısızlık hissini arttırdığı görülmektedir.

Tükenmişlik düzeylerinin medeni durum açısından incelenmesi sonucunda anlamlı farklılık bulunmamıştır. Yılmaz (2013) ve Çintiriz (2016)'in öğretmenlerin tükenmişlik düzeyleriyle ilgili yaptıkları çalışmalarda da anlamlı farklılığa

rastlanmamıştır. Tükenmişliğin mesleki kıdem açısından incelenmesinde, 1-5 yıl kıdem ile 21 ve üstü kıdem, 11-15 yıl kıdem ile 21 ve üstü kıdem grupları arasında anlamlı farklar bulunmuştur. Mesleki kıdem azaldıkça kişisel başarı hissinde artma görülmüştür. Tuna (2010) da mesleki kıdem ile kişisel başarısızlık alt boyutu arasında anlamlı fark bulmuştur. 6-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin üst kıdem gruplarına göre daha fazla tükendiğini ortaya koymuştur.

Duyarsızlaşma ve kişisel başarısızlık alt boyutları ile eğitim durumu arasında anlamlı farklar bulunmuştur. Lisans mezunu öğretmenler yüksek lisans mezunu olanlardan daha fazla tükendiği ortaya konmuştur. Okul türü değişkenine bakıldığında tükenmişlik alt boyutları arasında anlamlı farklar bulunmadığı görülmektedir. Gögercin (2017)tükenmişlik düzeylerine ilişkin yaptığı çalışmasında da anlamlı farklar bulunmamıştır.

Duygusal tükenme ve kişisel başarısızlık alt boyutları ile öğretmenlerin ders yaptıkları alana bakıldığında anlamlı farklar ortaya çıkmıştır. Okul bahçesinde ders yapan öğretmenlerin daha fazla tükendiği ortaya çıkmıştır. Bu durumun bazı okullardaki spor salonu olmamasından dolayı materyal eksikliği ve ders veriminin düşmesi ile alakalı olduğunu söyleyebiliriz. Sınıf mevcuduna bakıldığında kişisel başarısızlık alt boyutunda 20 ve altı mevcudu olan öğretmenler, 21-25 ve 26-30 mevcudu olan öğretmenlerden daha yüksek puan alarak ve 26- 30 mevcudu olan öğretmenler, 31 ve üstü mevcudu olan öğretmenlerden daha düşük puan alarak anlamlı olarak farklılaşmıştır. 20 ve altı mevduda sahip öğretmenlerin 21-25 ve 26-30 mevcuda sahip öğretmenlerden daha fazla kişisel başarısızlık yaşaması daha az öğrenciye fayda sağladığını düşünmesinden kaynaklanıyor, 31 ve üstü mevcuda sahip öğretmenlerin 26-30 mevcuda sahip öğretmenlerden daha fazla kişisel başarısızlık yaşaması sınıfın kalabalık olmasından kaynaklı olarak öğretmenlerin, her öğrenciye yeterli bilgi verememesini düşünmelerinden kaynaklanıyor olabilir. Son olarak öğretmenlerin buldukları okuldaki görev yılı ile tükenmişlik alt boyutları arasında anlamlı farklar bulunmamıştır.

İstenmeyen öğrenci davranışlarına karşı öğretmen tutumları ile tükenmişliğin alt boyutları arasındaki ilişkiyi anlamak için yapılan Pearson Korelasyonu'na ilişkin bulgulara bakıldığında sadece kişisel başarısızlık ($p=.00.<0.01$) ile istenmeyen davranışlara karşı tutumlar arasındaki ilişkinin anlamlı düzeyde olduğu görülmektedir. Araştırmamızda korelasyon değer aralıkları; 0,70- 1,00 aralığı yüksek; 0,70-0,30 aralığı orta ve 0,30-0,00 aralığı ise düşük düzey olduğu dikkate alınarak

yorumlanmıştır (Yıldırım, 2016). Sonuç olarak istenmeyen davranışlara karşı öğretmen tutumları ile kişisel başarısızlık alt boyutu arasındaki ilişki -0.25 olarak düşük ve negatif düzeyde bulunmuştur.

Kaynakça

- Başar, H. (2001). Sınıf Yönetimi. 5. Baskı, Ankara: Pegem A Yayıncılık, s:165.
- Cemaloğlu, N. (2015). Disiplin İle İlgili Kavramlar, İlkeler ve Uygulamalar. Millî Eğitim, 7(14): 44-73.
- Cordes, C., Dougherty, T. (1993). A Review and an İntegration of Research on Job Burnout. *Academy of Management Review*, 18(4): 621-656.
- Çintiriz, Ş. (2016). Mesleki ve teknik Anadolu liselerinde kültür dersi öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyinin tespiti, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dolye, W. (1986). *Handbook of Research on Teaching, Classroom Organisation and Management*. Ed: M. C. Wittrock, 3. Edition, New York: Macmillan Pub. Comp, s:419.
- Erden, M. (2008). Sınıf Yönetimi. Ankara: Arkadaş Yayınevi, s:15.
- Ergin, C. (1992). Doktor ve Hemşirelerde Tükenmişlik ve Maslach Tükenmişlik Envanterinin Uygulanması. 7. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları El Kitabı. Ankara: Psikologlar Derneği Yayınları, s:143-154.
- Freudenberger, H. J. (1981). *Burnout: How to Beat the High Cost of Success*, New York: Bantam Books, s:330.
- Gögercin, T. (2017). Beden eğitimi öğretmenlerinin iş tatmini ve mesleki tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Hock, R. R. (1988). Public Personal Management, Professional Burnout Among Public School Teachers, 17(2): 231-233.
- Koralay, F. D. (2014). İlkokullarda görev yapan öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeyleri, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Korkmaz, İ. (2011). İstenmeyen Davranışların Önlenmesi. Sınıf Yönetimi. Ed: Z. Kaya, 12. Baskı, Ankara: Pegem Akademi, s:7.
- Kyriacou, C. (1987). Teacher Stress and Burnout: An International Review. *Educational Research*, 29(2): 146-152.

- Maslach, C., Susan, J. (1981). The Measurement of Experienced Burnout. *Journal of Occupational Behaviour*, 2: 99-113.
- Maslach, C., Schaufeli, W. B., Leiter, M. P. (2001). Job Burnout. *Annual Reviews Psychology*, 52: 397-422.
- Okutan, M. (2015). Sınıf Yönetiminde Örnek Olaylar. 5.Baskı, Ankara: Pegem Akademi, s:7.
- Özdemir, T. (2009). İstenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığı ile öğretmenlerin tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişki, Doktora Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Özdemir, İ. E. (2011). Sınıf ortamında İstenmeyen Davranışlar ve Yönetimi. Sınıf Yönetimi. Ed: M. Çağatay Özdemir, 2.Baskı, Ankara: Pegem A Akademi, s:85.
- Özmen, H. (2001). Görme engelliler okullarında görev yapan öğretmenlerin tükenmişlik düzeyleri, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özyürek, M. (2013). Olumlu Sınıf Yönetimi.4.Baskı, Ankara: Kök Yayıncılık, s:16.
- Sakallıoğlu, A. (2014). Ortaokullarda görev yapan branş öğretmenlerinin sınıf içerisinde karşılaştıkları istenmeyen davranışlar ve bunları yönetmede kullandıkları stratejiler, Yüksek Lisans Tezi. Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sarıtaş, M. (2000). Sınıf Yönetimi ve Disiplinle İlgili Kurallar Geliştirme ve Uygulama, Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar. Ed: L. Küçükahmet, Ankara: Nobel Yayıncılık, s:79.
- Tuna, M. (2010).Beden eğitimi öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyleri (Ankara ili örneği), Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tümkiye, S. (1996). Öğretmenlerdeki tükenmişlik, görülen psikolojik belirtiler ve başa çıkma davranışları, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Weston, R. (1997). Deling with Discipline Problems. *Health Education*, s:9-10.
- Yalçınkaya, M., Küçükkaragöz, H. (2006). Sınıf Yönetimi Yaklaşımları. Sınıf Yönetimi. Ed: M. Yılman, 1.Basım, İzmir: Nobel Yayın, s:128.
- Yıldırım, U. (2016). Sınıf öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyi ile sınıf yönetimi arasındaki ilişki, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.